

Olvasáspedagógia

NAGY ATTILA

Egyetemes és nemzeti

A Népmese napja 2005. szeptember 30-án

Miért jó nekünk, ha ezentúl évente szeptember 30-án, Benedek Elek születésének évfordulóján megállunk néhány órára, és meséket veszünk elő óvodásaink, diákjaink, gyerekeink, unokáink, netán a magunk számára?

Mert mosolyt, derűt fakaszt, mert örömet okoz, mert megvigasztal, mert igazságot szolgáltat, mert kiemel a pillanatnyi fáradtságból, nyűgből, fenyegetettségéből. Fel-emel, és rendet teremt belsőkben, emberi kapcsolatainkban, megbocsátóbbak, megértőbbek, de egyúttal erősebbek, bátrabbak leszünk a 30–40 perccel korábbi önmagunkhoz képest. Ismétlést kívánó, óhatatlanul visszaidézésre ösztönző boldogságtapasztalatra teszünk szert, tehát motivációs bázist teremt a nyomtatott szó, a könyv, az irodalom további kereséséhez. Különös hangsúlyt kap manapság ez a szinte triviális megállapítás, ha felidézük azokat a kutatási eredményeket, melyek szerint az olvasásra vezérlő indítékok sorában az öröm szinte csak nyomokban létezik, miközben a diákok döntő többsége számára az irodalom nevű tantárgy kifejezetten taszító, mert nehéz, mert unalmas, mert haszontalan!

„A léleknek is rétegesen kell öltöznie, álomba, emlékebe, hagyományba” – írja egy helyen Kányádi Sándor. E költői megfogalmazást a szaktudomány kopogósabb nyelvén a tudatelőttes tudatosításának, vagy a tudatos és a tudattalan közötti gát, kapu átjárhatóvá tételének nevezzük. Mint közismert, ez a tény pedig alapfeltétele az egyén harmonikus, kiegyensúlyozott életvitelének, konfliktustűrő és –kezelő készségeinek. Csak akkor lehetünk erős, érett személyiségek, ha a folyamatos belső párbeszédekkel, a nappali és éjszakai álmok, fantáziaképek értelmezésével naponta megküzdünk külső, belső sárkányainkkal, s kiépítjük a következő órák, napok, hetek, évek leginkább járható, vállalható útjait. A mesék történetei, helyszínei, szereplői, szimbolikus tárgyai, allegorikus jelenetei tehát nem csupán külső, de lelkünk legbelső, titkos rejtekeibe is elvezetnek bennünket.

Ostoba, szűklátókörű ám mégis gyakori ellenvetés a meséket az üveghegy, az égisz érő fa, a sárkányok, a boszorkányok okán avitt, értelmetlen, ósdi kacatnak minősíteni a rakéták, a televízió, az internet és a műholdak korában. Könnyű belátni, hogy a féltékenység, az irigység, a hatalomvágy boszorkányai, sárkányai bennünk vannak s táltos csikóknak, a tengereket átrepülő griffeknek, az üveghegynek ugyancsak helyük van a gyermeki lelkekben.

Ki ne találkozna az utóbbi évtizedekben a szókincs hiányosságaira okkal panaszkodó pedagógussal? Lassanként valóban a többség számára is gondot jelent már Móra, Gárdonyi, Jókai, Mikszáth, Móricz nyelvének mai magyarra fordítása. Korai védőoltásra van szüksége gyermekeinknek, nem csupán testileg az immunrendszer

felkészítése, hanem szellemileg a megfelelő szókincs, fogalomrendszer és problémaérzékenység okán is. Honnan kapják meg hatékonyabban gyerekeink? A televízióból, az internettől vagy közvetlenül a meséktől, illetve a meséket kísérő, követő beszélgetésekből?

Végül a mesék legfontosabb funkciójáról írhatunk a legrövidebben. Világképet, egyetemes és nemzeti karakterjegyeket képviselő magatartásmintákat sugall, alakít: a sárkánnyal szembe kell szállni, a jó és a gonosz egyaránt elnyeri jutalmát, a rend uralkodik a káosz felett. Az erkölcsi rend, az igazság, a szépség vágya, hite nélkül elviselhetetlen lenne életünk. Ez ad erőt a bukások, a vereségek utáni talpra álláshoz, az újrakezdéshez, a lefagyott, árvíz sújtotta, vihar pusztította, tűz égette termés utáni ismételt szántáshoz, vetéshez, újjáépítéshez.

Néhány órája karnyújtásnyira van tőlem Nagy András Bang-Jensenről írott könyve ('56 nyugati ellENSZélben). Bang-Jensen volt az ENSZ „magyar ügyel” foglalkozó dán munkatársa, akit felettesei a munka azonnali befejezésére szólítottak fel, ezt megtagadva fegyelmet kapott, kivezették az épületből, elbocsátották, majd a köztudottan balkezes diplomata jobb kezébe, holtan után pisztolyt helyezve az öngyilkosság látszatát keltették. S most itt a gyalázatos gyilkosságot, no meg a nyilvánvaló tetteseket és cinkosokat leleplező könyv. Az áldozat elbukott, de a szent ügy, a gyengék igazsága, no meg az ENSZ, a nagy hatalma(so)k székelye a szikrázó napnál világosabb. Emelkedetten siratjuk, mint a mesékben, mert értelme volt a személyes áldozatának. De mi vajon méltók vagyunk-e, lettünk-e mára Bang-Jensen és 1956 minden áldozatához? Olvasunk-e már elegendő mesét? Felőttünk-e már a mesei hősök szintjére?

A Népmese napján Szalai Gáborné és Nagy Attila

Népmese napja

2005. szeptember 30. péntek
Országos Széchényi Könyvtár, VI. em. előadóterem

- 10.00 - 10.10 Köszöntők: Nagy Attila és Szalai Gáborné
10.10 - 10.20 Mesét mond Berecz András
10.20 - 10.40 Benedek Katalin: Benedek Elek mesefeldolgozásai a mai népmese-
 kutatás tükrében
10.40 - 11.00 A Magyar Olvasástársaság közgyűlése
11.00 - 11.10 Mesét mond Berecz András
11.10 - 11.30 Koszecz Sándor: Gondolatok népmeséink élő világgképéről
11.30 - 11.50 Boldizsár Ildikó: Miért jók az apák a mesékben?
11.50 - 12.00 vita
- 12.00 - 12.30 Szendvicsebéd
- 12.30 - 12.50 Fodor Judit: Legyőzheti-e a népmesék sárkánya Pokemont?
 Olvasnak még mesét a gyerekek?
12.50 - 13.10 Budavári Klára: Meséljük el kedves népmeséinket! – egy programso-
 rozat tapasztalatai
13.10 - 13.30 Stibler Erika: Miért a népmese?
 (A pszichológus érvei)
13.30 - 14.00 Szőnyi Magda: A metatörténeti elemzés szempontjai
14.00 - 14.15 vita
- 14.15 - 14.30 Kávészünet
- 14.30 - 15.30 Laci királyfi, bábjáték a Márku Színház előadásában
 (Vajda Zsuzsa, Pilári Gábor)

